

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีลำดับขั้นตอนการวิจัยและผล โดยสรุปดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ระดับ 2 โดยใช้การทวงใจหรือความร่วมมือ และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกัน ระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ

สมมติฐานของการวิจัย

1. หลังการทดลองใช้โปรแกรม ๓ คะแนนจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ระดับ 2 โดยใช้การทวงใจหรือความร่วมมือ ของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองสูงกว่าเด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามปกติ
2. หลังการทดลองใช้โปรแกรม ๓ คะแนนจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกัน ระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์ ของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองสูงกว่า เด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามปกติ

3. หลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ คะแนนจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ระดับ 2 โดยให้การภูมิใจหรือความร่วมมือของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรม ฯ

4. หลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ คะแนนจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกัน ระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์ ของเด็กวัยอนุบาล กลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรม ฯ

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1. การร่างโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ขั้นที่ 2. การทดลองใช้โปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ขั้นที่ 3. การปรับปรุง และนำเสนอโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ขั้นที่ 1. การร่างโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีลำดับขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร งานวิจัย และศึกษาสังเกตการณ์จัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้วยการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1.2 สังเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาโปรแกรม ฯ ตามกรอบแนวคิด

1.3 ร่างโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ประกอบด้วย หลักการของโปรแกรมฯ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย สาระสำคัญของโปรแกรมฯ การดำเนินการกิจกรรมในโปรแกรมฯ ระยะเวลาการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ และ การประเมินผลการใช้โปรแกรม ฯ

1.4 สร้างคู่มือการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ แล้วนำไปทดลองนำร่องครั้งที่ 1 และทำการปรับปรุงแก้ไขคู่มือครั้งที่ 1 และเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอคำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำคู่มือไปทดลองนำร่องครั้งที่ 2 อีกครั้งและ นำผลการทดลองที่ได้มาเพิ่มเติมรายละเอียดในคู่มือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนไปทดลองใช้จริง

1.5 กำหนดเกณฑ์การประเมินและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในวิจัยได้แก่

1.) เครื่องมือการวัด และประเมินระดับจริยธรรมทางสังคม ที่พัฒนาขึ้นโดย DeVries , Resse - Learned และ Morgan (1991) มาใช้ในการวัดและประเมินจริยธรรมทางสังคม ซึ่งเครื่องมือประกอบด้วย สถานการณ์ในการทดสอบ รหัสและคู่มือการลงรหัส และแบบสัมภาษณ์ชีวิตในชั้นเรียน

2.) แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยพอร์ตโฟลิโอ

3.) แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม ฯ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงทางโครงสร้างและเนื้อหา และทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองนำร่องกับเด็กวัยอนุบาลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ และปรับปรุงเพิ่มเติมให้เครื่องมือสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

ขั้นที่ 2. การทดลองใช้โปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ แยกออกเป็น 3 ระยะสรุปได้ดังนี้

2.1 ระยะก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ มีขั้นตอนการดำเนินการสรุปได้ดังนี้คือ

2.1.1 การคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กวัยอนุบาลอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาล กลุ่มที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 30 คน

2.) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยให้ประชากรจับฉลาก เพื่อคัดเลือกไว้จำนวน 20 คน และทดสอบจริยธรรมทางสังคม เพื่อแบ่ง

กลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มละ 10 คน ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีระดับจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันและด้านการให้และการรับประสพการณ์ร่วมกันไม่แตกต่างกัน จากนั้น ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากเพื่อให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.2 ระยะทดลองใช้โปรแกรม ฯ มีขั้นตอนการดำเนินการสรุปได้ดังนี้คือ

2.2.1 ผู้วิจัยดำเนินการใช้โปรแกรม ฯ กับเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง ขณะที่เด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุมเข้าร่วมการจัดประสพการณ์ตามปกติ โดยครูประจำชั้นเป็นผู้สอน ใช้เวลาในการทดลองใช้โปรแกรม ฯ ตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน ถึง วันที่ 26 ธันวาคม 2540 รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์

2.2.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองขณะทดลองใช้โปรแกรม ฯ ลงในพอร์ตโฟลิโอ

2.3 ระยะหลังทดลองใช้โปรแกรม ฯ มีขั้นตอนการดำเนินการสรุปได้ดังนี้คือ

2.3.1 ทดสอบระดับจริยธรรมทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และสัมพันธชีวิตในชั้นเรียนของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

2.3.2 ขอความร่วมมือจากอาจารย์ผู้สอนระดับอนุบาลในโรงเรียน ผู้ปกครองของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง และนิติศปริญญาโทสาขาการศึกษาปฐมวัยที่สังเกตการณ์ทดลองใช้โปรแกรม ฯ ประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม ฯ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 3 ตอนสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1. ผลการวิเคราะห์ระดับจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ระยะก่อนการทดลองใช้โปรแกรม ฯ ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน และด้านการให้และการรับประสพการณ์ร่วมกัน ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมพบว่า ระดับจริยธรรมทั้งสองด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

ตอนที่ 2. ผลการวิเคราะห์ระดับจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ระยะหลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ มีดังนี้

2.1 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1.) หลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ เด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน

ระดับ 2 โดยใช้การงูใจหรือความร่วมมือสูงกว่าเด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.) หลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ เด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิด หรือประสบการณ์ สูงกว่าเด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.) หลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ เด็กกลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ระดับ 2 โดยใช้การงูใจ หรือความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรม ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.) หลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ เด็กกลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกัน ระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรม ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการวิเคราะห์การสัมพัทธ์ชีวิตในชั้นเรียนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมระยะหลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ พบว่าเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศในการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

2.3 ผลการวิเคราะห์พอร์ต โฟลิโอเกี่ยวกับโอกาสที่เด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองได้รับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านการกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันและด้านการให้ และการรับประสบการณ์ร่วมกันในระดับ 2 ขณะเข้าร่วมโปรแกรม ฯ พบว่ากลุ่มทดลองมีโอกาสดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้และการแสดงออกที่สะท้อนถึงการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระดับ 2 โดยใช้การงูใจ หรือความร่วมมือ และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิด หรือประสบการณ์

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ พบว่าผู้ประเมินส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าโปรแกรม ฯ มีระดับความเหมาะสม

มากที่สุดในการดำเนินกิจกรรมในโปรแกรม และด้านทักษะของเด็กที่มีต่อโปรแกรม ฯ และความเหมาะสมของโปรแกรม ฯ ด้านการนำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ อยู่ในระดับมาก

ขั้นที่ 3. การปรับปรุงและนำเสนอโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีลำดับขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการทดสอบจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมระยะหลังการใช้โปรแกรมฯ ผลการวิเคราะห์การสัมพันธภาพชีวิตในชั้นเรียน ผลการวิเคราะห์พอร์ตโฟลิโอเกี่ยวกับโอกาสการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองข้อมูลขณะทดลองใช้โปรแกรมฯ และผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฯ มาปรับปรุงแก้ไข สรุปได้ดังนี้คือ 1.) เพิ่มเติมหลักการพื้นฐานของโปรแกรมฯ ให้ละเอียดและชัดเจนเพื่อให้ผู้ใช้โปรแกรมฯ ได้มีพื้นฐานความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น 2.) เพิ่มเติมรายละเอียดของสาระสำคัญของโปรแกรม ฯ ที่ได้จากการทดลองใช้โปรแกรม ฯ 3.) เพิ่มเติมรายละเอียดของพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกัน ในระดับ 2 เพื่อให้ผู้ใช้โปรแกรมฯ ได้ใช้เป็นแนวทางในการสังเกตและประเมินผลโปรแกรมฯ 4.) เพิ่มเติมข้อเสนอแนะการใช้โปรแกรมฯ และ 5.) เพิ่มเติมเอกสารตัวอย่างการทดลองใช้โปรแกรม ฯ ในโครงการกระต่ายน่ารัก

3.2. ปรับปรุงแก้ไขตามประเด็นที่วิเคราะห์และนำเสนอ โปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ฉบับสมบูรณ์ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผู้วิจัยได้ทดลองใช้โปรแกรมฯ และประเมินระดับจริยธรรมทางสังคมของเด็กด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระดับ 2 โดยใช้การรูงใจหรือความร่วมมือ และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์ ของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ ผลการทดสอบสมมติฐานการศึกษาวิจัย พบว่าโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมระดับจริยธรรมทางสังคมทั้งสองด้านให้พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งสามารถอภิปรายถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้โปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การจัดประสบการณ์แบบโครงการกับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้กับเด็กวัยอนุบาล

ลักษณะการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ที่พัฒนาขึ้นใน โปรแกรม ฯ เป็นการดำเนินการสอน ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จินตนาการ และสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับหัวข้อที่เด็กสนใจ ได้วางแผนพัฒนาการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับหัวข้อและการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการร่วมกัน สนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ซึ่งหัวข้อในการศึกษาของโครงการสามารถบูรณาการและนำความรู้ด้านต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์จากการทำกิจกรรมในโครงการได้ ขณะเดียวกันการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ใน โปรแกรมฯ พัฒนาเด็กไปสู่การเรียนรู้ และการฝึกฝนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เพื่อให้เด็กได้สร้างความเข้าใจและแสดงออกถึงความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทิศทางที่เหมาะสม สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือ ช่วยเหลือ และเป็นมิตรกับบุคคลอื่น ตลอดจนสามารถสร้างและปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง เข้าใจการลงมติ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเพื่อนๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้กับเด็กวัยอนุบาล และสอดคล้องกับทัศนะของ Piaget

(อ้างถึงใน DeVries and Zan, 1994) ซึ่งกล่าวว่าความสำคัญในกระบวนการที่จะทำให้เด็กเข้าใจตนเองและเข้าใจความรู้สึกของบุคคลอื่นคือการที่พยายามเตรียมการ และจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างมีความหมาย ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้สร้างความสัมพันธ์แบบร่วมมือทางสังคม

การดำเนินกิจกรรมในโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมให้เด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ และกิจกรรมสำคัญ ที่โครงการได้กำหนดขึ้นเป็น 4 ระยะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละโครงการ ดังนี้

ระยะเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ เป็นระยะที่เด็กแสดงความคิดเห็น ค้นหาหัวข้อสำหรับศึกษาจากการเลือกและตัดสินใจร่วมกัน เด็กได้เรียนรู้การเสนอความคิดเห็นและใช้การลงมติที่เป็นสาระสำคัญประการหนึ่งในโปรแกรม ฯ ที่จะส่งเสริมให้เด็กยอมรับความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ และรับฟังเสียงส่วนน้อย ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการยอมรับนับถือบุคคลอื่น และเรียนรู้เกี่ยวกับข้อตกลงของสังคม จึงนำมาใช้เป็นวิธีการตัดสินใจคัดเลือกหัวข้อสำหรับทำโครงการร่วมกัน

ระยะเริ่มต้นโครงการ เป็นระยะที่เด็กสะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เดิมที่มีเกี่ยวกับหัวข้อ ระยะนี้เด็กได้วางแผนการเรียนรู้และ ดำเนินกิจกรรมในโครงการเพื่อค้นคว้าหาแนวทางในการค้นหาคำตอบที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่สนใจร่วมกัน จากตัวอย่างการดำเนินกิจกรรมในโครงการกระต่ายน่ารัก ดังนี้

เมื่อเด็กได้หัวข้อที่จะศึกษา และทำโครงการร่วมกันแล้ว เด็กได้เรียนรู้การวางแผนเกี่ยวกับหัวข้อ โดยนำความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เดิมที่มีเกี่ยวกับหัวข้อมาใช้ เด็กร่วมกันสร้างแผนภูมิเครือข่ายการเรียนรู้ และการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้เกี่ยวกับหัวข้อบรรลุผล จากการทดลองใช้โปรแกรม ฯ โครงการกระต่ายน่ารัก ซึ่งเป็นโครงการที่เด็กในกลุ่มทดลองเลือก เด็กได้ร่วมกันหาหนังสือนิทาน ตุ๊กตากระต่าย และผู้ปกครองได้ให้ความร่วมมือจัดหากระต่ายจริงเพื่อให้เด็กได้ศึกษาในโครงการอีกด้วย จึงทำให้เด็กได้รับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ใหม่เพิ่มเติมเกี่ยวกับกระต่าย เด็กสามารถค้นหาคำตอบที่มีเกี่ยวกับกระต่ายเช่น อาหารของกระต่าย วิธีการดูแลกระต่าย ที่อยู่อาศัยของกระต่าย ความสนใจเหล่านี้้นำเด็กในกลุ่มทดลองวางแผนการเลี้ยงดูกระต่าย และเตรียมการสร้างบ้านให้กระต่ายอยู่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือและความสนใจที่เด็กมีต่อกระต่าย

ระยะพัฒนาโครงการ เป็นระยะที่เด็กทำการค้นคว้าทดลองตามขั้นตอนและกระบวนการที่เชื่อว่าสามารถค้นหาคำตอบและนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการทำกิจกรรมในโครงการให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสรุปการดำเนินกิจกรรมในโครงการระยะนี้ได้ดังนี้

เมื่อเด็กได้พัฒนาการเรียนรู้และมีความสนใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับกระดาษมากขึ้นเรื่อยๆ เด็กได้สร้างบ้านให้กระดาษ และทดสอบความเหมาะสมของบ้านกับกระดาษจริง ทุกคนเรียนรู้อะไรเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้วยกัน ช่วยเหลือกันอย่างจริงจังเพื่อให้สิ่งที่สนใจ ทำให้การสร้างบ้านให้กระดาษบรรลุผล นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่เด็กร่วมกันทำ เช่น วาดภาพขนาดใหญ่สำหรับทำฉากปั้นอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านกระดาษ แต่งเพลงกระดาษน่ารัก ทำจิ๊กซอกระดาษ เป็นต้น

ระยะสรุปและอภิปรายผลโครงการ เป็นระยะที่เด็กทุกคนพอใจการศึกษาค้นคว้าในโครงการ และต้องการจะยุติการเรียนรู้ เด็กได้ร่วมกันนำเสนอความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำโครงการให้บุคคลอื่นรับทราบ ดังตัวอย่างการแสดงออกดังนี้

เมื่อเด็กได้ใช้เวลาศึกษาและพัฒนาโครงการกระดาษมาถึงสัปดาห์ที่ 7 เด็กต้องการยุติโครงการกระดาษน่ารัก ในระยะนี้เด็กได้วางแผน และเตรียมการสำหรับการจัดแสดงผลงานให้ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และเพื่อน ๆ เพื่อนำเสนอการเรียนรู้ในโครงการ เด็กได้จัดแสดงละครเรื่องกระดาษทั้งสิบกับนางฟ้า และแสดงผลงานในโครงการ เด็กเชิญชวนเพื่อน ๆ เล่นจิ๊กซอที่ทำขึ้น จัดแสดงบ้านของกระดาษ และนำกระดาษจริงที่ศึกษาในโครงการมาให้เพื่อนๆ ได้สังเกตและสัมผัสตัวจริง ซึ่งสร้างความตื่นเต้นให้กับเพื่อน ๆ อย่างมาก

จากการดำเนินกิจกรรมในโครงการแต่ละระยะ สอดคล้องกับวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นของ DeVries และ Kohlberg (1987 ; 1990) ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. **ขั้นตระหนัก (Awareness)** คือขั้นที่เด็กใช้ความคิด หรือทักษะในการริเริ่มพัฒนาโครงการ ชูดคุบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระดมสมอง สร้างแผนภูมิเครือข่ายการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งเด็กและครูร่วมกันตั้งคำถามจากพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่เพื่อดำเนินการค้นคว้าต่อไป

2. **ขั้นค้นคว้าทดลอง (Exploration)** คือขั้นที่เด็กค้นคว้าเพื่อหาคำตอบที่สนใจ

3. **ขั้นแสวงหาความรู้ (Inquiry)** คือขั้นที่เด็กได้ค้นหาคำตอบในโครงการที่ทำเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มเด็กหรือทั้งชั้นเรียน เด็กจะได้แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

4. **ขั้นนำไปใช้ (Utilization)** คือขั้นที่เด็กนำประสบการณ์ ความรู้ที่ได้รับมาใช้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีจุดเด่นคือนำเด็กไปสู่การตัดสินใจในการเรียนรู้ เพื่อการคัดเลือกหัวข้อ ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างจริงจัง ทั้งช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและสร้างความรู้สึที่ดีให้กับเด็กอีกด้วย การดำเนินกิจกรรมในโครงการแต่ละระยะใช้เวลายืดหยุ่นตามความสนใจของเด็กที่เข้าร่วมโครงการ และการทำกิจกรรมในโครงการเด็กต้องใช้ความสามารถ แต่จากการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่าเด็กไม่สามารถดำเนินกิจกรรมในโครงการเพียงลำพังได้ ทั้งนี้เพราะการทำงานในโครงการ ต้องใช้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ อย่างมาก ซึ่งทำให้เด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น จึงเป็นโอกาสที่เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาจริยธรรมทางสังคมของตนเอง

ลักษณะการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือสามารถนำหลักการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เข้าบูรณาการ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง Katz และ Chard (1989 ;1993) กล่าวว่า ลักษณะการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่นำเด็กไปสู่การเรียนรู้โลกที่เป็นจริง โดยมีครูเป็นผู้แนะนำช่วยเหลืออย่างเป็นมิตร ช่วยทำให้โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และการจัดประสบการณ์แบบโครงการยังเอื้อต่อการส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็ก

2. คุณลักษณะของโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ

โปรแกรมฯ ที่พัฒนาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มาเป็นสาระหลักของโปรแกรม ฯ เพื่อมุ่งส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ และ การฝึกฝนทักษะทางสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม เด็กได้เรียนรู้การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยใช้สันติวิธี มีส่วนร่วมในการสร้าง และปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน ได้ตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ตนเองสนใจ รู้จักการลงมือ รู้จักการยอมรับนับถือตนเองและบุคคลอื่น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นำมาใช้ใน โปรแกรมฯ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเพื่อนๆ ซึ่งสามารถบูรณาการเข้ากับการดำเนินการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องและเป็นธรรมชาติ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากพอร์ตโฟลิโอที่แสดงถึงโอกาสการเรียนรู้

และการแสดงออกของเด็กวัยอนุบาลในกลุ่มทดลองที่ได้พัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระดับ 2 โดยใช้การรังใจหรือความร่วมมือ และด้านการให้และการรับประสพการณ์ร่วมกันระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดหรือประสพการณ์ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมสอดคล้องระหว่างสาระสำคัญของโปรแกรมฯกับการจัดประสพการณ์แบบโครงการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของโปรแกรมฯที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.1 โปรแกรมฯส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง

โปรแกรมฯได้ส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กวัยอนุบาลในกลุ่มทดลองได้แสดงความคิดเห็น และสามารถเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง เช่น การคัดเลือกหัวข้อสำหรับศึกษาและทำกิจกรรมในโครงการ เด็กได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นถึงสิ่งที่ตนเองสนใจ และเรียนรู้ที่จะใช้การลงมติเป็นวิธีการในการคัดเลือกโครงการที่จะทำ ซึ่งการลงมติเป็นกระบวนการกลุ่มที่โปรแกรมฯ ได้นำมาใช้เมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกันเกิดขึ้น และผลของการลงมติทำให้เด็กได้เรียนรู้การยอมรับและการปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่ ตลอดจนพัฒนาเด็กให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น

การที่เด็กได้เลือกและตัดสินใจด้วยวิธีการลงมตินี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน โดยใช้การรังใจหรือความร่วมมือระดับ 2 ให้เกิดขึ้นจากการที่เด็กได้มีโอกาสอธิบายความคิดของตนเองและขยายความคิดของบุคคลอื่น ได้เสนอความคิดเห็นให้บุคคลอื่นรับทราบโดยตนเองมีส่วนร่วมปฏิบัติด้วยรู้จักการประนีประนอมเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เพื่อนเห็นด้วยกับความคิดของตนเอง และส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมด้านการให้และการรับประสพการณ์ร่วมกัน โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดและประสพการณ์ ระดับ 2 ซึ่งได้แก่ การส่งเสริมให้เด็กได้พูดคุยกับเพื่อนเกี่ยวกับประสพการณ์ต่าง ๆ ที่เคยมีร่วมกัน และส่งเสริมให้เด็กรู้จักการพูดคุยกับบุคคลอื่นด้วยความเป็นมิตร เป็นต้น การส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจตลอดจนเรียนรู้และปฏิบัติในการลงมติเป็นวิธีการที่ช่วยพัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคมทั้งสองด้านให้กับเด็ก ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น สอดคล้องกับ DeVries และ Zan (1994) ที่กล่าวว่า การที่เด็กได้เลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง

และใช้การลงมติเป็นวิธีการที่ช่วยทำให้เด็กเรียนรู้คุณค่าของตนเอง และบุคคลอื่นในฐานะสมาชิกของสังคม ซึ่งผลของการลงมติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม

นอกจากนี้ ขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการกระต่ายน่ารัก โปรแกรมฯ ได้ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมในโครงการร่วมกันและได้เลือกเพื่อนร่วมงาน เลือกวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งเด็กได้ใช้การตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กได้ร่วมกันวางแผน จากการสังเกตการพัฒนาความเชื่อมั่นและการพึ่งพาตนเองของเด็กจากระยะเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ จนถึงระยะสรุปและอภิปรายผลโครงการ พบว่าเด็กในกลุ่มทดลองมีความมั่นใจ ถ้าตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองมากขึ้น และมีความร่วมมือกับเพื่อนเพิ่มขึ้นกว่าระยะแรกอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งมีผลทำให้เด็กสามารถพัฒนาจริยธรรมแบบพึ่งพาตนเอง และสอดคล้องกับ Greenberg (1987) ที่พบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการช่วยพัฒนาให้เด็กมีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับข้อค้นพบของวัฒนา มัคคสมัน (2539) ที่พบว่าเด็กสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมแบบโครงการ

จากการที่โปรแกรมฯ ส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจในการทำกิจกรรม ด้วยตนเอง และตัดสินใจร่วมกับเพื่อน ๆ ในการทำกิจกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยลักษณะของโปรแกรมฯ ที่ DeVries และ Goncu (1990) ได้ทำการวิจัย พบว่า ห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีทางเลือกที่หลากหลาย และส่งเสริมเจตคติแบบพึ่งตนเอง สามารถพัฒนากลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันและมีทักษะทางสังคมสูงกว่าเด็กวัยอนุบาลที่มีประสบการณ์การเรียนรู้จากการสอนที่เน้นการปฏิบัติตามคำสั่งเพียงอย่างเดียว

2.2 โปรแกรมฯ ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมใน โปรแกรมฯ เด็กได้เกิดความขัดแย้งระหว่างตนเองกับเพื่อนเสมอในระยะแรกของการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ซึ่งโปรแกรมฯ ถือว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาริยธรรมทางสังคมทั้งด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันของเด็ก ซึ่งเป็นธรรมชาติของการพัฒนาความเข้าใจทางสังคมของเด็ก เป็นโอกาสที่เด็กจะได้เรียนรู้และพัฒนาความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สอดคล้องกับทัศนะของ Piaget 1932 (อ้างถึงใน DeVries and

Zan, 1994) ที่กล่าวว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดการพัฒนาจริยธรรม และสติปัญญา เช่นเดียวกับการศึกษาของ Hay (1984) และ Shantz (1987) ที่ได้พบว่าความขัดแย้งเป็นความสัมพันธ์ที่บุคคลไม่บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และใช้พฤติกรรมการแสดงออกแตกต่างกันเมื่อมีความขัดแย้ง ซึ่งอาจเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial) และพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Antisocial) ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ดังนั้นโปรแกรมฯ จึงได้นำการแก้ปัญหาความขัดแย้งมาเป็นสาระสำคัญหลักประการหนึ่งในการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี โดยคำนึงถึงความรู้สึกร่วมกันของทั้งสองฝ่าย และความยุติธรรมที่ทั้งสองฝ่ายจะได้รับ โปรแกรมฯ ได้นำการส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติในเรื่องการแก้ปัญหาความขัดแย้งให้กับเด็กวัยอนุบาล กลุ่มทดลอง โดยคำนึงถึงหลักการเบื้องต้นที่สำคัญ คือครูต้องสงบและควบคุมปฏิกริยาของตนเองเมื่อเผชิญปัญหาความขัดแย้งระหว่างเด็กเกิดขึ้น ขอมรับว่าความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของเด็ก และเชื่อมั่นในความสามารถของเด็กในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยให้เด็กได้รับรู้ถึงความรู้สึกของบุคคลอื่นและช่วยกันพิจารณาหาแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยครูเป็นผู้ช่วยในการชี้แจง อธิบาย และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมให้กับเด็ก

การที่เด็กสามารถเข้าใจถึงความรู้สึกของบุคคลอื่น และครูได้เสนอแนะการแก้ปัญหาโดยการรู้จักการให้อภัย จะช่วยให้เด็กเป็นผู้มีความเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่นอีกด้วย โปรแกรมฯ ได้ใช้สถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาเป็นโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เมื่อเด็กได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการร่วมกัน โอกาสที่เด็กนำวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งมาปฏิบัติด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมมีมาก ทำให้เด็กสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ด้วยตนเองอย่างสันติวิธี จากการสังเกตเมื่อเปรียบเทียบความถี่ในการเกิดปัญหาความขัดแย้งขณะทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่าความขัดแย้งลดน้อยลงในระยะพัฒนาโครงการเป็นต้นไป สอดคล้องกับข้อค้นพบจากประสบการณ์ในการสอนแบบโครงการของ Wolk (1994) ที่พบว่าปัญหาความขัดแย้งลดลงเมื่อเด็กทำกิจกรรมในโครงการร่วมกัน เพราะเด็กมีโอกาสดำเนินการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น และประสบการณ์ร่วมกัน วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ใช้ใน โปรแกรมฯ สอดคล้องกับทัศนะของ Killer และ Nucci (1995) ที่กล่าวว่าวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ดีที่สุด คือการสอนให้เด็กรู้จักการประนีประนอม มีข้อตกลงร่วมกัน และใช้วิธีให้เหตุผลกับเด็กเพื่อสะท้อนให้เด็กเข้าใจถึงความรู้สึกของบุคคลอื่น

และ Eisenberg , Fabes , Carlo และ Karbon (1992) กล่าวว่า ครูมีบทบาทในการส่งเสริมการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จากการที่ครูใช้คำพูดที่ช่วยให้เด็กเข้าใจความรู้สึกของตนเอง และบุคคลอื่น เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น และช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน และเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่นได้ ซึ่งเป็นวิธีการทางจิตวิทยาที่ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง แม้ว่าเด็กจะมีข้อจำกัดในเรื่องของความเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น และการหยิ่งถือทางสังคมก็ตาม (Selman ,1980 ; Shantz , 1975)

จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมขณะทดสอบระดับจริยธรรมทางสังคมระยะหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่าเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นน้อยกว่ากลุ่มควบคุม และสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้ง เช่นการวางเฉย การให้อภัย ได้มากกว่ากลุ่มควบคุม

2.3 โปรแกรมฯส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน

จากการส่งเสริมให้เด็กแก้ปัญหาความขัดแย้ง โปรแกรมฯได้นำความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรมใน โครงการมาเป็น โอกาสในการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้การสร้างกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกัน โดยมีเป้าหมายคือ ความปลอดภัยและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในชั้นเรียน โดยการส่งเสริมให้เด็กได้พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา เมื่อครูได้พิจารณาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติแล้ว ครูและเด็กได้สร้างกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกัน จากประสบการณ์ในการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่าการสร้างข้อตกลงร่วมกันช่วยให้เด็กสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ดีขึ้น และข้อตกลงควรมาจากปัญหาที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ การที่เด็กได้ร่วมกันเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา เป็นการนำเด็กไปสู่การสร้างข้อตกลงร่วมกันที่เหมาะสมที่สุด นอกจากนี้เพื่อเพิ่มความสนใจให้กับเด็กอาจใช้การวาดภาพประกอบการอธิบายข้อตกลง และควรใช้ภาษาง่าย ๆ ของเด็ก พร้อมทั้งบันทึกเบื้องหลังกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกันด้วยเพื่อทบทวนเหตุการณ์ ซึ่งสร้างความสนใจให้กับเด็กวัยอนุบาลในกลุ่มทดลองอย่างมาก ทำให้เด็กได้นำข้อตกลงเหล่านี้ไปใช้อธิบายเพื่อชี้แจงแสดงเหตุผลของการอยู่ร่วมกัน และเสนอแนะเชิญชวนให้บุคคลอื่นแสดงความคิดเห็น จากการที่เด็กขยายความคิดจากข้อตกลงร่วมกันให้บุคคลอื่นรับทราบนี้ ได้พัฒนาพฤติกรรมการเจรจาเพื่อหา

ข้อตกลงร่วมกันในระดับ 2 และการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันในระดับ 2 โปรแกรม ฯ ได้เห็นคุณค่าของการสร้างข้อตกลงร่วมกันทั้งนี้เพราะเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของเด็ก วิธีการนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Piaget และ Kohlberg ที่เชื่อว่า กฎเกณฑ์เป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่จำเป็นในระยะของการพัฒนาจริยธรรมในวัยเด็ก (Slee, 1993 ; Garvey , 1990) ข้อตกลงร่วมกันที่เด็กสร้างขึ้นเป็นสิ่งที่ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น และยังทำให้เด็กรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของข้อตกลง อันนำไปสู่การส่งเสริมให้เด็กได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยให้กับเด็ก โดยใช้ความร่วมมืออีกด้วย

2.4 โปรแกรม ฯ ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมระเบียบวินัยโดยใช้ความร่วมมือ

การส่งเสริมระเบียบวินัยโดยใช้ความร่วมมือเป็นวิธีการที่โปรแกรม ฯ นำมาใช้เพื่อให้เด็กสามารถควบคุมตนเอง โดยการยอมรับและปฏิบัติตามเหตุผล และข้อตกลงร่วมกัน แต่ไม่ใช่การควบคุมเด็กด้วยวิธีการบังคับ โปรแกรม ฯ ได้นำเสนอแนวทางที่ใช้ในการปฏิบัติ และวิธีการลงโทษเด็กเมื่อเด็กกระทำผิด โปรแกรม ฯ ไม่ใช้การลงโทษเด็กทางกายเพื่อให้เด็กได้รับความเจ็บปวด แต่ใช้การพูดคุยชี้แจงและอธิบายถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและอาจจะเกิดขึ้นให้เด็กเข้าใจ และให้โอกาสเด็กได้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง เช่น ระยะแรกของการทำกิจกรรมในโครงการ เด็กมักทิ้งเศษวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อหมดเวลาโดยไม่เก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย ผู้วิจัยได้นำปัญหานี้มาพูดคุยเพื่อให้เด็กได้เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา และสร้างระเบียบวินัยในตนเองเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดให้กับเด็ก โปรแกรม ฯ ได้ใช้การชี้แจงให้เด็กเห็นถึงผลของการกระทำ ช่วย让孩子สามารถเข้าใจเหตุผลของการอยู่ร่วมกันได้ดีขึ้น และจากการสังเกตพบว่า ความสนใจที่เด็กมีต่อกิจกรรมในโครงการช่วยทำให้เด็กมีวินัยในตนเองมากขึ้น ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Aryer (1993) และข้อค้นพบของ Hartman และ Eckerty (1995) ที่เห็นตรงกันว่า เด็กมีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้นเมื่อเข้าร่วมทำกิจกรรมในโครงการ เพราะเด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่คงความสนใจของเด็ก เพราะเด็กต้องการพัฒนาการทำงานในโครงการร่วมกันจนเป็นผลสำเร็จ

2.5 โปรแกรมฯ ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์แบบ ร่วมมือระหว่างเด็กกับครู

โปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นให้ความสำคัญอย่างมากกับบทบาทของครู ซึ่งถือว่าบทบาทของครูสะท้อนให้เห็นรูปแบบการสอน ความเชื่อ แนวคิด หลักการ และเป้าหมายของการจัดประสบการณ์ในการพัฒนาเด็กที่แตกต่างกันออกไป จากการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการ และการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็กตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มีความสัมพันธ์กับบทบาทของครู DeVries , Haney และ Zan (1991a ;1991b) พบว่าครูต้องพัฒนาตนเองให้มีระดับจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของตนเองให้สูงถึงระดับ 2 และ 3 ซึ่งแสดงถึงการเป็นบุคคลที่ให้ความร่วมมือและมีความเป็นมิตรกับบุคคลอื่น การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กนำไปสู่การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมของเด็กให้เพิ่มสูงขึ้นหรือลดลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ Piaget (1932 ; 1965 อ้างถึงใน DeVries and Zan ,1994) ที่เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก และอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กใน 2 ทิศทางที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ของเด็กที่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้มีจริยธรรมแบบพึ่งพาตนเอง ทำให้เด็กมีความสุขและส่งเสริมการเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่นในทางตรงกันข้ามความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กแบบบังคับข่มขู่ และใช้วิธีการลงโทษเด็กอย่างรุนแรง จะทำให้เด็กมีพัฒนาการต่าง ๆ ถ้าช้า ตลอดจนมีผลกระทบทางด้านอารมณ์ และจิตใจของเด็กอย่างมาก ทำให้เด็กขาดความมั่นใจ หวาดกลัวไม่กล้าคิดริเริ่มการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เด็กรู้สึกไม่มีความสุข และทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีจริยธรรมแบบพึ่งพาบุคคลอื่น ซึ่ง Elicker และ Fortner - Wood (1995) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบทบาทของครูว่ามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเด็ก และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ และสนับสนุนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก การจัดประสบการณ์แบบโครงการที่ใช้ในโปรแกรมฯ ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีความแตกต่างจากการจัดประสบการณ์แบบปกติทั่วไปที่เน้นการอ่านเขียนและยึดหลักสูตรหรือแผนการสอนเพียงอย่างเดียว แต่การจัดประสบการณ์แบบโครงการให้ความสนใจอย่างมากต่อความต้องการของเด็ก ทำให้ครูต้องรับฟังความคิดเห็นของเด็ก และเป็นเสมือนผู้ช่วยเหลือ ผู้แนะนำ และเพื่อนที่ดีสำหรับเด็กสอดคล้องกับ Rabitty (1992) ที่พบว่าบทบาทของครูในการจัดประสบการณ์แบบโครงการนอกจากเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำแล้วต้องเป็นผู้ที่เด็กไว้วางใจอีกด้วย นอกจากนี้

ครูต้องสามารถวางแผนเตรียมการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจของเด็กได้เพราะการจัด
 ประสิทธิภาพแบบโครงการ ไม่มีแผนการสอนไว้ล่วงหน้า จึงอยู่ที่ความสามารถของครูที่จะนำ
 ความสนใจของเด็กมาพิจารณา ซึ่งทำให้ครูรู้จักการทำงานร่วมกับเด็กได้เป็นอย่างดี สามารถ
 ปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจของเด็กให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้ง
 ครูต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองและต้องมีจริยธรรมแบบพึ่งพาตนเองเป็นพื้นฐาน

จากประสิทธิภาพที่ได้นำบทบาทดังกล่าวไปใช้พบว่าสามารถทำให้โปรแกรม ฯ ที่
 พัฒนาขึ้นเกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในระยะแรกอาจรู้สึกไม่คุ้นเคยกับ
 บทบาทเหล่านี้ แต่ครูต้องตระหนักและต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้สอดคล้องกับ
 บทบาทดังกล่าวให้มากที่สุด เพราะการจัดประสิทธิภาพแบบโครงการที่ใช้ในโปรแกรม ฯ ครู
 ต้องผสมผสานความเข้าใจในหลักการจัดประสิทธิภาพแบบโครงการ และใช้โอกาสต่าง ๆ ของ
 การจัดประสิทธิภาพแบบโครงการในการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็ก สิ่งหนึ่งที่นำ
 สืบค้นคือพฤติกรรมกรรมการสอนของครูในกลุ่มควบคุม และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชีวิตในชั้น
 เรียนของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มควบคุมระยะหลังการทดลองใช้โปรแกรม ฯ พบว่าเด็กได้ให้ข้อมูล
 ที่สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศการเรียนรู้ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง กฎเกณฑ์ ที่ครูกำหนดขึ้น เด็ก
 มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูกับเด็ก และระหว่างเด็ก
 กับเพื่อนเกิดขึ้นได้น้อยมาก ทั้งนี้เพราะเวลาส่วนใหญ่คือการเรียนรู้จากการทำแบบฝึกหัดอ่าน
 เขียน คณิตศาสตร์และทำงานตามคำสั่งที่ครูกำหนดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าครู
 ในกลุ่มควบคุมเน้นให้เด็กช่วยเหลือตนเองให้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่
 ครูกำหนดขึ้นอย่างมาก และเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเด็กหรือเด็กกระทำผิด ครูเลือก
 ใช้การลงโทษทางกายเป็นส่วนใหญ่เพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็ก จึงทำให้เด็กในกลุ่มควบคุม
 ไม่ต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนขณะอยู่ในห้องเรียนและสังเกตพบว่าเด็กไม่สนใจที่จะ
 ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานและในยามเจ็บป่วย ข้อมูลนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัย
 ของ Stipek และ คอะ (1992 ;1995) ทำการศึกษาลักษณะของโปรแกรมที่ใช้ในการจัด
 ประสิทธิภาพให้กับเด็กวัยอนุบาล จากโปรแกรมที่มีเป้าหมายแตกต่างกันคือ โปรแกรมที่เน้น
 การยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง กับโปรแกรมที่เน้นการอ่านออกเขียนได้พบว่าการมีปฏิสัมพันธ์
 ระหว่างครูกับเด็กแตกต่างกันตามโครงสร้างของโปรแกรม ครูที่ได้จัดโปรแกรมการสอนที่
 เน้นการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพที่อบอุ่น มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างเป็น
 ธรรมชาติ ขอมรับนับถือ และตอบสนองความต้องการของเด็ก ใช้วิธีการที่เหมาะสมใน

การควบคุมพฤติกรรมของเด็กและใช้ความร่วมมือมากกว่าการบังคับข่มขู่เด็ก แต่โปรแกรมที่เน้นการอ่านออกเขียนได้พบว่าบรรยากาศภายในห้องเรียนไม่อบอุ่น ส่วนใหญ่ใช้วิธีการทางลบในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยการมีปฏิสัมพันธ์ของครูกับเด็กที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กในการวิจัยของ Kontos และ Dunn (1993), Lawton และ Fowell ,(1989) และ การศึกษาวิจัยของ Miller และ Dyer (1975) อีกด้วย

2.6 โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์แบบร่วมมือระหว่างเด็กกับเพื่อน

การจัดประสบการณ์แบบโครงการให้ความสำคัญอย่างมากกับบทบาทของเพื่อน และถือเป็นโอกาสอันดีในการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็ก การจัดประสบการณ์แบบโครงการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์ที่ดีกับเพื่อนๆ จากการทำกิจกรรมในโครงการร่วมกัน ประสบการณ์เหล่านี้引导孩子ไปสู่การทำงานร่วมกันและช่วยให้เด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งบทบาทของครูมีความสัมพันธ์และมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากในการส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน

การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นรายบุคคล และใช้การเปรียบเทียบเพื่อให้เด็กเกิดแรงจูงใจให้เด็กพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้การแข่งขันตั้งแต่วัยอนุบาล ส่งผลให้บรรยากาศการเรียนรู้มีความตึงเครียด เด็กไม่รู้สึกถึงความจำเป็นที่ต้องมีเพื่อน และไม่สนใจให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดความร่วมมือ และมองเพื่อน ๆ อย่างไม่เป็นมิตร ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นกับเด็กวัยอนุบาลในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม โปรแกรมฯ ในระยะแรก โดยธรรมชาติแล้วเด็กยังคงยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และความสามารถทางสติปัญญาของเด็กก็ยังไม่พัฒนาไปถึงขั้นที่เด็กจะสามารถคิดพิจารณาในทัศนะของบุคคลอื่นได้ ดังเช่นทฤษฎีการพัฒนาทางสติปัญญาของ Piaget (1965 อ้างถึงใน DeVries and Zan ,1994) ได้กล่าวไว้ ดังนั้นจึงไม่อาจยืนยันได้ว่าเด็กจะสามารถสร้างความเข้าใจการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน โดยไม่มีผู้ใหญ่คอยชี้แนะพัฒนาไปได้ในทิศทางที่เหมาะสมหรือไม่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนแบบร่วมมือจึงต้องอาศัยบทบาทของครู และ โอกาสที่เด็กจะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ DeVries และ Zan (1994) ที่กล่าวว่า การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนควรให้เด็กได้

มีประสบการณ์ที่ดีและพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยมีผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือเพราะการปล่อยให้เด็กเล่นตามลำพังไม่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์แบบร่วมมือขึ้นได้

โปรแกรมฯ ได้ตระหนักในข้อจำกัดดังกล่าวของเด็ก และได้ใช้โอกาสที่เด็กเรียนรู้และทำงานร่วมกันในโครงการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาความขัดแย้ง และอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อช่วยให้เด็กสามารถสร้างความสัมพันธ์แบบร่วมมือให้เกิดขึ้น และรักษามิตรภาพที่ดีระหว่างตนเองกับเพื่อนไว้ และถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยให้เด็กพัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ Piaget (อ้างอิงใน Selman and Byrme, 1974; Grain, 1980; Phillips, 1981) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กขณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การเรียนรู้ที่จะคิดคำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของบุคคลอื่น คือลักษณะของประสบการณ์ที่เด็กได้รับด้วยการเปิดโอกาส และส่งเสริมให้มีประสบการณ์ทางสังคมในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยเฉพาะเพื่อนจะช่วยกล่อมเกลาให้เด็กรู้จักการพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ จากแง่มุมหรือสายตาของบุคคลอื่น

จากการทดลองใช้โปรแกรม ฯ พบว่าเด็กได้เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความคุ้นเคยสนิทสนม สามารถพูดคุยร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมมือช่วยเหลือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการจนโครงการบรรลุผล ความสัมพันธ์แบบร่วมมือระหว่างเด็กกับเพื่อนนอกจากการที่เด็กรู้จักการทำงานร่วมกัน เด็กยังเล่นด้วยกัน รู้จักการรอคอยอย่างสงบ มีการหยอกล้อกันในกลุ่ม ให้คำแนะนำเสนอแนะวิธีการต่าง ๆ ที่รู้และเข้าใจให้แก่กัน และร่วมพูดคุยสนทนาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับหลักการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับเพื่อนของ Connolly, Doyle และ Resnick (1988) และ Staub (1971) กล่าวว่า ควรใช้วิธีการส่งเสริมให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ และช่วยเหลือร่วมมือกันในกลุ่ม และรวมถึงการให้เด็กได้มีโอกาสเล่นบทบาทสมมติและทำกิจกรรมที่แสดงออกทางสังคมร่วมกัน เช่นเดียวกับ Goffin (1987) Johnson และ Johnson (1989) และ Slavin (1987) ซึ่งได้ศึกษาพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ได้ดีกว่าการนำเด็กไปสู่การแข่งขันกันระหว่างเด็กกับเพื่อน ซึ่ง Pica (1997) ได้กล่าวว่า การแข่งขันนำเด็กไปสู่พฤติกรรมกรรมการคดโกง และต่อต้านสังคม เพียงเพื่อต้องการชนะ แต่ความร่วมมือนำเด็กไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคม

สรุปการอภิปรายผล

จากปัจจัยดังกล่าวมาข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของโปรแกรมฯที่ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และปฏิบัติในการเลือกและตัดสินใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การมีระเบียบวินัย การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสร้างความสัมพันธ์แบบร่วมมือระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเพื่อน ๆ เป็นต้น พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระดับจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ระดับ 2 โดยใช้การงูใจหรือความร่วมมือ และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกัน ระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ผลการศึกษาวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ DeVries , Resse - Learned และ Morgan(1991) ที่ได้ศึกษาพบว่าการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีอิสระในการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถพัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ถึงระดับ 2

ดังนั้น โปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นจึงเป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งที่พัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้กับเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ที่มาจากความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง ซึ่งขณะนี้ในการพัฒนาการศึกษาในระดับปฐมวัยกำลังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็กตั้งแต่วัยอนุบาล เพราะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเด็กไปสู่การเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีจริยธรรมแบบพึ่งพาตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ความถูกต้อง คืบงามได้ด้วยตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โลก สิ่งเหล่านี้คือเป้าหมายระยะยาวของการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผลของการศึกษาวิจัยที่ได้นอกจากการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้กับเด็กได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว ผู้วิจัยได้ค้นพบความสิ่งที่น่าสนใจของการจัดประสบการณ์แบบโครงการอีกประการเกี่ยวกับศิลปะ ดังนี้

ศิลปะเป็นวิธีการถ่ายทอดการเรียนรู้ของเด็ก และกิจกรรมสำคัญของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ศิลปะเป็นกิจกรรมที่สำคัญ และถือเป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ นำเด็กไปสู่การคิดและแก้ปัญหาในโครงการ เด็กทำกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ เพื่อนำเสนอความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่มีอยู่เกี่ยวกับหัวข้อที่สนใจศึกษานำเสนอในรูปแบบต่างๆ ทั้งการวาด การปั้น การประดิษฐ์ การก่อสร้าง หรือแม้แต่การแสดงบทบาทสมมติต่าง ๆ ซึ่งความหมายของศิลปะสำหรับเด็กวัยอนุบาลจึงเป็นวิธีการแสดงออกทางความคิด ความสนใจ และจินตนาการที่หลากหลายของเด็ก เช่นเดียวกับ Malaguzzi (1987; 1993) ได้ให้ความหมายของศิลปะสำหรับเด็ก คือการศึกษาสำหรับเด็ก ที่เด็กจะใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความต้องการเพื่อสื่อสารกับบุคคลอื่นอีกวิธีหนึ่ง และสอดคล้องกับ Jerome Bruner (1966) ที่กล่าวว่ารูปแบบความคิดและความเข้าใจของมนุษย์ถ่ายทอดได้ 3 วิธีทางได้แก่ การกระทำ จินตนาการ และการแสดงออกทางสัญลักษณ์ ซึ่งการแสดงออกทางสัญลักษณ์นำไปสู่ศิลปะ

โปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการที่พัฒนานี้ได้ส่งเสริมการใช้ศิลปะเป็นในการทำกิจกรรมในทุกๆ ของโครงการและเป็นหลักการของหลักสูตรแบบ Emergent (Jones and Nimmo, 1994) ที่การจัดประสบการณ์แบบโครงการนำมาประยุกต์ใช้ โดยเน้นที่การพัฒนาการเรียนรู้ตามความสนใจ และการวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก ซึ่ง Wright (1997) กล่าวว่า ศิลปะเป็นเสมือนแกนของหลักสูตรแบบ Emergent และศิลปะมีพลังในการส่งเสริม

การเรียนรู้ของเด็กทั้งในปัจจุบัน และอนาคต และนำเด็กไปสู่การแสดงออกที่หลากหลาย ศิลปะ จึงเป็นหลักการพื้นฐานของการจัดประสบการณ์แบบโครงการในทุกแห่ง ซึ่งจากการศึกษา และสังเกตการจัดประสบการณ์แบบโครงการของเด็กวัยอนุบาลที่สอนตามแนว Reggio Emilia ของประเทศอิตาลี ซึ่งนำการจัดประสบการณ์แบบโครงการมาใช้อย่างจริงจังได้ส่งเสริมการทำ โครงการที่นำเสนอในรูปแบบของผลงานศิลปะ ได้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของเด็กวัยอนุบาล มืออยู่อย่างน่าชื่นชม เห็นถึงความสำคัญของการแสดงออก สติปัญญา และการสื่อสารทางภาษา ที่จำเป็นต้องคงอยู่ในความสมดุลของการเรียนรู้ของเด็ก ผลงานของเด็กมากมายได้นำไปเผยแพร่และรู้จักกันดีในการจัดแสดงนิทรรศการที่ชื่อว่า "The Hundred Languages of Children : Narrative of the Possible." ในปี 1987 (Malaguzzi, 1993 ; New, 1990)

เมื่อวิเคราะห์การทำกิจกรรมของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง ในโครงการกระต่าย น่ารัก ที่เด็กได้ร่วมกันศึกษา และพัฒนาโครงการ โดยมีกิจกรรมหลักในโครงการ 5 กิจกรรม เป็นพื้นฐานได้แก่ คือ 1.) กิจกรรมการพูดคุยสนทนา 2.) กิจกรรมการค้นคว้า 3.) กิจกรรมการทำงานภาคสนาม 4.) กิจกรรมการนำเสนอ และ 5.) กิจกรรมการจัดแสดง ที่เด็กเข้าร่วมในแต่ละระยะของโครงการเกี่ยวข้องกับศิลปะทั้งสิ้น และศิลปะเป็นกิจกรรมที่ทำให้กิจกรรมอื่น ๆ ในโครงการดำเนินไปได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม ดังตัวอย่างการแสดงออกของเด็กวัยอนุบาลในกลุ่มทดลองขณะทดลองใช้โปรแกรมฯกับการทำงานศิลปะในแต่ละระยะในโครงการกระต่าย น่ารัก สามารถนำเสนอด้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ระยะเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ เนื่องจากเป็นระยะแรกของโครงการแรก ผู้วิจัยได้จัดเตรียมกล่องใส่ผลงานที่ยังไม่จัดแสดง และอุปกรณ์ของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลอง แต่ละคน และเปิดโอกาสให้เด็กเลือกกล่องและทำการตกแต่งให้สวยงามด้วยตนเอง

ระยะเริ่มต้นโครงการ เด็กนำเสนอความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เดิม เกี่ยวกับกระต่ายออกมาโดยใช้การทำงานศิลปะรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาด การปั้น และเด็ก ยังทำหน้าากกระต่าย ซึ่งการทำหน้าากกระต่ายจึงเป็นการเรียนรู้การใช้อุปกรณ์ทางศิลปะที่ เด็กไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้ในห้องเรียนปกติ จึงเป็นพื้นฐานในการฝึกหัดเด็กให้รู้จักการใช้ อุปกรณ์ และเตรียมเด็กให้รู้จักการทำกิจกรรมในโครงการ อีกด้วย

ระยะพัฒนาโครงการ ในระยะนี้เด็กได้วางแผนเตรียมการสำหรับการศึกษาใน โครงการกระต่ายได้ลึกซึ้งและชัดเจนขึ้น เด็กได้นำความคิดและการแก้ปัญหาใช้ในการสร้าง บ้านให้กระต่าย ซึ่งการสร้างบ้านให้กระต่ายนอกจากจะใช้ความสามารถในการคิด การแก้

ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว คิดปะยังคงเป็นสิ่งที่เด็กใช้ควบคู่กันไป เมื่อเด็กได้ข้อสรุปร่วมกันในการ นำแบบบ้านที่ช่วยกันเสนอมาวิเคราะห์จุดเด่นของแต่ละบ้านแล้วการสร้างบ้านให้กระต่าย เด็ก ได้ใช้ความสามารถในการทำงานคิดปะหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน ได้แก่ การตัดปะ การวาด การ ปั้น การประดิษฐ์ เป็นต้น

ระยะสรุปและอภิปรายผลโครงการ ในระยะนี้เด็กได้ใช้ศิลปะในการจัดแสดงผล งาน ทั้งการสร้างหนังสือนิทานเรื่อง กระต่ายสิบตัวกับนางฟ้า จากสำหรับแสดงละคร เครื่อง แต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบฉากอื่น ๆ มากมาย

จากตัวอย่างการทำกิจกรรมศิลปะของเด็กในโครงการกระต่ายน่ารักแต่ละระยะ สอดคล้องกับทัศนะของ Colbert และ Taunton (1992) ที่กล่าวว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมสำคัญใน การพัฒนาเด็กตามความเหมาะสมของพัฒนาการ ด้วยเหตุผล 3 ประการ 1.) เด็กต้องการ โอกาส ในการสร้างสรรค์ผลงาน 2.) เด็กต้องการการทูลดูย และแลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับศิลปะ และ 3.) เด็กต้องการเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มาจากชีวิตประจำวัน

ข้อมูลในพอร์ตโฟลิโอในการทดลองใช้โปรแกรม ๔ ที่นำเสนอข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่เด็กนำมาใช้การทำกิจกรรมในทุกระยะของโครงการ และการจัดประสบการณ์ แบบโครงการทำให้เด็กได้ใกล้ชิด และเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะอย่างมาก สิ่งที่น่าสนใจในการนำ เสนอผลงาน และการทำงานศิลปะของเด็กที่ค้นพบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ประสบการณ์ที่ เด็กได้รับ และการจัดเตรียมโอกาสในการแสดงออกให้กับเด็ก องค์ประกอบทั้งสองอย่างจึง เป็นเสมือนปัจจัยพื้นฐานของการทำงานศิลปะ ในการทดลองใช้โปรแกรม ๔ ผู้วิจัย สังเกตพบ ว่า เด็กวัยอนุบาลในกลุ่มทดลองมีประสบการณ์เกี่ยวกับกระต่าย และต้องการโอกาสที่จะนำ เสนอ ต้องการใช้อุปกรณ์ที่หลากหลายในการนำเสนอ ทำให้เด็กมีความตื่นเต้นและสนุกกับ การทำกิจกรรมในโครงการ

โปรแกรม ๔ ให้ความสำคัญอย่างมากกับการเตรียมการจัดสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย ให้เด็กได้เลือกใช้ และจัดหาใช้อุปกรณ์ให้กับเด็กเพื่อให้เด็กไม่รู้สึกรู้สึกว่ามีข้อจำกัดในการนำเสนอ ผลงานในโครงการ และจัดพื้นที่ในการทำงาน และการจัดแสดงผลงาน เพราะตระหนักว่าการ ทำงานศิลปะต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมหลายประการ ทั้งการมีพื้นที่เพียงพอ และมี แสงสว่างพอเหมาะ และไม่มีเสียงรบกวนให้เด็กเสียสมาธิในการทำงาน บางครั้งพื้นที่อาจเป็น ข้อจำกัด แต่การใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้คุ้มค่า และปรับให้เหมาะสม เป็นสิ่งหนึ่งที่ครูจะต้องมีใช้ ศิลปะในการตกแต่งเข้ามาเกี่ยวข้อง

นอกจากนี้จากการทดลองใช้โปรแกรม ฯ พบว่าสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายเป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานในโครงการที่ต้องใช้ศิลปะอย่างมากเช่นกัน จากประสบการณ์ที่ได้จากการทดลองใช้โปรแกรม ฯ พบว่าเด็กสนใจทำงานศิลปะจากความสนใจที่มีต่อสื่อและอุปกรณ์ และเด็กต้องการที่ทดลองใช้ซึ่งครูสามารถหาสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานได้แก่ สีชนิดต่าง ๆ พู่กัน กระดาษและอื่น ๆ รวมทั้งการนำเศษวัสดุเหลือใช้ที่ไม่เป็นอันตราย เช่น ก่องประเภทต่าง ๆ ขวดที่ล้างสะอาดแล้ว และอื่น ๆ ที่เด็กในโครงการกระต่ายน่ารักเรียกว่า " ของวิเศษเกิด " เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ Forman (1994) ที่กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งเมื่อเด็กได้นำเสนอความคิดเดียวกัน แต่ในสื่อหลายประเภททำให้เด็กสนใจการทำโครงการ และส่งเสริมการคิดที่หลากหลายให้กับเด็ก

นอกจากศิลปะเป็นกิจกรรมสำคัญในโครงการดังกล่าวมาแล้วศิลปะยังนำความสุขมาให้เด็กการเรียนรู้จากการทำงานศิลปะอีกด้วย จากการสังเกตพบว่าเด็กมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม และทำให้การดำเนินการในโปรแกรม ฯ ประสบความสำเร็จ ศิลปะทำให้โครงการบรรลุผล และผลของการเข้าร่วม โปรแกรม ฯ นำเด็กไปสู่การพัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับทัศนะของ Schiller (1995) กล่าวว่า โปรแกรมที่มีคุณภาพสูงสำหรับเด็กต้องผนวกกิจกรรมศิลปะเข้าไปใน โปรแกรม เพราะเด็กมีพลังมากมายในการสร้างสรรค์จากความประทับใจ จากประสบการณ์โดยการทำงานศิลปะ ศิลปะเป็นสิ่งที่เด็กชอบมากที่สุด และง่ายสำหรับครูในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าศิลปะจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ เป็นการแสดงออกที่สามารถสะท้อนความคิด ความสนใจ ความต้องการให้ทุกคนรับรู้ สอดคล้องกับทัศนะของ Gardner (1993) กล่าวว่าศิลปะยอมให้การรับรู้ การตระหนัก การพิจารณา และการแสดงออกทางความคิดที่เกิดขึ้นในวิถีทางที่ไม่ใช่การใช้ภาษาหรือคณิตศาสตร์เพียงอย่างเดียว ซึ่งทัศนะของ Piscitelli (1988) กล่าวว่า เด็กวัยอนุบาลเป็นผู้มีความชื่นชมในศิลปะอยู่ในตนเองเป็นพื้นฐาน ถ้าเด็กได้มีโอกาส มีอิสระในการทำงานศิลปะ เด็กจะมีความสุขกับโลกที่อยู่รอบตัว

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้ หรือ ประยุกต์ใช้

การนำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ไปใช้ หรือ ประยุกต์ใช้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ที่สนใจนำผลการศึกษาวิจัยและ โปรแกรม ฯ ที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของ โปรแกรม ฯ และขั้นตอนต่าง ๆ ที่นำเสนอในโปรแกรม ฯ ให้เข้าใจ และควรนำหลักการ และแนวทางการปฏิบัติที่นำเสนอในสาระสำคัญของโปรแกรม ฯ มาฝึกปฏิบัติ และทดลองจัดประสบการณ์แบบโครงการให้กับเด็ก ในระยะแรกควรเป็นโครงการเล็ก ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการแก้ไขปัญหาต่างๆ ขณะใช้โปรแกรม ฯ ซึ่งสามารถนำคำอธิบายต่าง ๆ ที่มีในโปรแกรม ฯ มาใช้เป็นแนวทางการแก้ไข ผู้ใช้โปรแกรม ฯ ต้องพัฒนาความพึงหาตนเองในการจัดประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับเด็ก โดยตระหนักในคุณค่าของเด็กที่สามารถเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง

1.2 ผู้ใช้โปรแกรม ฯ ควรสร้างความสัมพันธ์กับเด็กวัยอนุบาล โดยใช้หลักการปฏิบัติตนให้เป็นครูตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ 3 ประการคือ

1. จากผู้สั่งสอน ไปสู่การเป็นผู้สร้างเด็กให้สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ

2. จากการใช้แรงเสริม เช่น รางวัล ต่าง ๆ ไปสู่ การสร้างความสนใจ เพราะความสนใจคือแรงเสริมภายในที่จะนำเด็ก ไปสู่การเรียนรู้ และพัฒนาในด้านต่าง ๆ

3. จากการบังคับ ช่มชู้ ไปสู่การพัฒนาเด็กให้พึ่งพาตนเอง โดยการส่งเสริมให้เด็กควบคุมตนเอง บทบาทเหล่านี้ ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโครงการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็ก ได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์

1.3 ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระยะแรกของการใช้โปรแกรม ๑ คือ โปรแกรม ๑ ไม่มีแผนการสอนที่ระบุไว้ชัดเจน เหมือนเช่นแนวการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการและแบบอื่น ๆ แต่ไม่ได้หมายความว่า การใช้โปรแกรม ๑ ไม่มีการวางแผน ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด ในความเป็นจริงแล้วผู้ใช้โปรแกรม ๑ จะต้องวางแผนเพื่อเตรียมการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กทุกวัน จึงเป็นภาระที่หนัก และสร้างความเหน็ดเหนื่อยให้กับครูผู้สอนที่จะต้องคิด ทบทวนสิ่งที่เด็กเรียนรู้ ปัญหาที่เกิด สิ่งที่เด็กต้องการ ตลอดจนการติดต่อขอความช่วยเหลือกับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เด็กสนใจและต้องการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้คือข้อมูลที่ผู้ใช้โปรแกรม ๑ จะนำไปใช้ในการวางแผนระยะสั้นที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ลักษณะของกิจกรรมที่เด็กกำลังทำอยู่ในโครงการ วิธีการนี้จะทำให้ครูได้รู้ว่าเด็กเรียนรู้อย่างไร และเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้ใช้โปรแกรม ๑ ที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาโครงการ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่เด็กตั้งไว้ โครงการจะพัฒนาไปได้มากน้อยเพียงไร นอกจากความสนใจของเด็กแล้ว การสนับสนุนช่วยเหลือของครูเป็นสิ่งสำคัญ หากครูเพิกเฉย เด็กก็ไม่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ในโครงการได้

1.4 วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่นอกเหนือจากการพูดคุย และอธิบายเพื่อให้เด็กได้เลิกมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันโดยเด็ดขาด ผู้วิจัยเชื่อว่าการพูดคุย และอธิบายถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น และพยายามให้เด็กเข้าใจบุคคลอื่น เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเพื่อนของเด็ก เพราะแสดงให้เห็นถึงการที่ครูเคารพในสิทธิของเด็ก และใช้วิธีที่แสดงถึงความประนีประนอม ซึ่งเด็กจะซึมซับ และปรับโครงสร้างทางความคิดในการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งของตนเองให้เหมาะสมซึ่งความขัดแย้งถือเป็นธรรมชาติของเด็กในวัยอนุบาล

1.5 โปรแกรม ๑ เน้นกระบวนการเรียนรู้ของเด็กมากกว่าผลงาน การที่เด็กสามารถวางแผน และลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ส่วนผลงานที่เกิดขึ้นอาจไม่ประณีต หรือสวยงามไม่ใช่ว่าสิ่งจำเป็นมากนัก เพราะเด็กในวัยอนุบาลพัฒนาการทางด้านร่างกาย การใช้กล้ามเนื้อเด็ก และการทำงานของประสาทสัมผัสต่าง ๆ กำลังพัฒนาซึ่งต้องได้รับการฝึกหัด และเมื่อเด็กสามารถใช้วัยต่าง ๆ ได้ดี ความประณีตละเอียดอ่อน ความสวยงามพัฒนาเพิ่มมากขึ้นได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปประยุกต์ใช้

2.1 การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ในปัจจุบันได้นำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในชั้นเรียนอนุบาล ที่ใช้แนวการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ หรือ แบบศูนย์การเรียน สำหรับโปรแกรม ฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้ มีหลักการสำคัญประการหนึ่งของการนำไปประยุกต์ใช้คือ หัวข้อสำหรับการทำโครงการ เด็กควรมีส่วนร่วมอย่างมากในการพิจารณาคัดเลือกหัวข้อสำหรับทำโครงการ หากไม่สามารถที่จะให้เด็กเป็นผู้เลือก ได้อย่างน้อย ควรมีการถามและขอความคิดเห็นต่อหัวข้อที่ครูเป็นผู้นำเสนอ และรับฟังความคิดเห็น สังเกตความสนใจของเด็ก ก่อนสรุปหัวข้อที่จะทำโครงการ เพราะ โปรแกรม ฯ ต้องการที่จะให้เด็กได้ร่วมกันคิด พิจารณาวางแผน แก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนรู้ ที่ควบคู่ไปกับการสร้างความตระหนักถึงความเข้าใจ ในความรู้สึก และความต้องการของตนเองและบุคคลอื่น

2.2 หลักการพื้นฐานของโปรแกรม ฯ พัฒนาขึ้นตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และสาระสำคัญของโปรแกรม ฯ อันประกอบด้วย หลักการและแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และแนวทางการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กในวัยอนุบาล โดยผู้ใช้โปรแกรม ฯ สามารถนำไปพัฒนาวิธีการจัดการเรียนสอน และพฤติกรรมการสอนของครูได้

2.3 โปรแกรม ฯ ไม่มีข้อจำกัดในการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประเภทใดโดยเฉพาะ ดังนั้น ผู้ใช้โปรแกรม ฯ สามารถนำไปใช้กับเด็กในกลุ่มต่าง ๆ เช่น เด็กวัยอนุบาลในชนบท เด็กด้อยโอกาสทางสังคม เด็กวัยอนุบาลในสถานรับเลี้ยงเด็กต่าง ๆ และ เด็กเรียนร่วมที่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. ควรศึกษาผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์กับเด็กวัยอนุบาลที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ ตลอดจนการศึกษาระดับอนุบาล และทำการศึกษาผลการพัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ในระดับประถมศึกษา ปีที่ 2 หรือ 4 เพื่อเปรียบเทียบกับเด็กวัยอนุบาลที่มาจากรูปแบบการสอนต่าง ๆ เช่น การสอนแบบเตรียมความพร้อมเน้นอ่านเขียน และการสอนแบบบูรณาการ ว่าเด็กสามารถพัฒนาการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น และระดับจริยธรรมทางสังคมจะพัฒนาเพิ่มสูงขึ้นถึงระดับ 2 โดยสมบูรณ์หรือไม่ และสอดคล้องกับการพัฒนาระดับจริยธรรมทางสังคมตามทฤษฎีของ Selman ที่ระบุว่า ระดับ 2 ของจริยธรรมทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่กล่าวไว้ว่าเด็กจะพัฒนาขึ้นตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุระหว่าง 7-12 ปี จริงหรือไม่ ในเด็กที่มีรูปแบบการสอนแตกต่างกัน

2. ควรทำการศึกษาวิจัยผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับเด็กวัยอนุบาล หรือเด็กวัยประถมศึกษาที่ด้อยโอกาส เด็กเร่ร่อน หรือเด็กที่ถูกทารุณกรรม ซึ่งเด็กเหล่านี้จะมีทักษะในทางลบกับบุคคลอื่น รวมทั้งตนเองอย่างมากอันจะทำให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ของสังคม

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการฝึกหัดครูให้สามารถพัฒนาพฤติกรรมการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์กับนิสิตนักศึกษาในโครงการครูทายาท เพราะกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เมื่อจบการศึกษาจะรับราชการครู โดยติดตามผลการพัฒนาพฤติกรรมการสอน สภาพปัญหาการนำความรู้ที่ได้รับ ไปปฏิบัติ และทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้โปรแกรมฯ ที่สมบูรณ์ เพื่อใช้ในการพัฒนาการฝึกหัดครูให้ครูสามารถการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กตามความเหมาะสมของพัฒนาการ และกระตุ้นให้ลดพฤติกรรมการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง

4. ควรทำการศึกษาวิจัยโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการกับตัวแปรตามในด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษาการส่งเสริมการพัฒนาตามทฤษฎีความหลากหลายทางสติปัญญาของ Howard Gardner โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ